

**Eco-effectscan
Laan van Poot
te Den Haag**

**Opdrachtgever
Dienst Stedelijke Ontwikkeling
te Den Haag**

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

**Eco-effectscan
Laan van Poot
te Den Haag**

—
Aqua-Terra Nova BV

Zuidweg 79
2671 MP Naaldwijk
telefoon 0174 – 625246
fax 0174 – 629744
www.aquaterranova.nl
—

**Opdrachtgever
Dienst Stedelijke Ontwikkeling
te Den Haag**

Datum: 13 mei 2015
Rapportnr: 214180/AQT301a FF/ML
Status: definitieve rapportage

COLOFON

Titel : *Eco-Effectscan Laan van Poot te Den Haag*

Opdrachtgever : *Dienst Stedelijke Ontwikkeling te Den Haag*

Contactpersoon : dhr. W. Dekker

Projectteam

Projectmanager : dhr. ing. A.P. Wubben

Contactpersoon : mw. ing. M. Langstraat

Auteur : mw. ing. M. Langstraat

Projectnummer : **214180**

Aqua-Terra Nova is lid van het Netwerk Groene Bureaus, de branche organisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van groene adviesbureaus.

Datum vrijgave	Status	Goedkeuring projectmanager	Vrijgave auteur
13 mei 2015	Definitief	ISA:	

© 2014 Aqua-Terra Nova B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Doelstelling	2
1.3	Leeswijzer	2
1.4	Verantwoording	2
2	METHODE.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Projectbeschrijving	3
2.3	Beoordeling beschermde natuurgebieden	3
2.4	Wettelijk kader Flora- en Faunawet	3
2.5	Aanwezigheid beschermde planten en dieren	3
2.6	Effectbeoordeling en toetsing.....	4
3	PROJECTGEBIED	6
3.1	Ligging	6
3.2	Bestaande situatie.....	6
3.3	Beoogde situatie en activiteiten	7
4	RESULTATEN.....	8
4.1	Natuurbeschermingswet en Ecologische Hoofdstructuur	8
4.2	Vaatplanten.....	9
4.3	Vogels	9
4.4	Grondgebonden zoogdieren	9
4.5	Vleermuizen	10
4.6	Amfibieën en reptielen	10
4.7	Vissen.....	10
4.8	Overige beschermde soorten	11
5	CONCLUSIE EN MAATREGELEN	12
5.1	Beschermde natuurgebieden.....	12
5.2	Beschermde soorten	12
5.3	Maatregelen	12
6	REFERENTIES	14
BIJLAGE 1	WETTELIJK KADER	15
BIJLAGE 2	PROJECTGEBIED.....	17
BIJLAGE 3	BESCHERMDE NATUURGEBIEDEN	18

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De Dienst Stedelijke Ontwikkeling van de Gemeente Den Haag beoogt een herontwikkeling van het projectgebied aan de Laan van Poot te Den Haag. Voor dit project dienen onder andere de gevolgen van de ruimtelijke ingrepen op de aanwezige flora en fauna te worden weergegeven. In dit kader is de onderhavige Eco-effectscan uitgevoerd door Aqua-Terra Nova BV aan de Laan van Poot te Den Haag.

1.2 Doelstelling

De Eco-effectscan heeft als doel te inventariseren of het project mogelijk in strijd is met de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet of de Ecologische Hoofdstructuur in de Wet ruimtelijke ordening. Hiertoe worden de effecten van de activiteiten op beschermde gebieden en soorten inzichtelijk gemaakt en wordt geadviseerd hoe te handelen in het kader van de natuurwetgeving. Voor de vigerende wetgeving zie bijlage 1.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksmethode en het toetsingskader van de Eco-effectscan beschreven. In hoofdstuk 3 worden het project en het projectgebied beschreven. De resultaten van de inventarisatie en de te verwachten effecten worden in hoofdstuk 4 beschreven. In hoofdstuk 5 volgen de conclusies en worden de maatregelen geadviseerd. Bronvermeldingen zijn in de tekst met een nummer aangegeven, wat naar het desbetreffende nummer in de referentielijst verwijst.

In de bijlagen wordt de natuurwetgeving toegelicht, zijn kaarten van het projectgebied opgenomen en is een inventarisatielijst opgenomen met de resultaten van het locatiebezoek en de literatuurstudie.

1.4 Verantwoording

Dit onderzoek geeft een zo volledig mogelijk beeld van aangetroffen aanwezige soorten en de effecten die het project op deze soorten kan hebben. Dit dient gezien te worden vanuit het perspectief dat het onderzoek gebaseerd is op een momentopname. De waarnemingen en conclusies sluiten niet uit dat de ecologie zich op het projectgebied onvoorspelbaar ontwikkelt. Indien dit het geval is dient de initiatiefnemer hiertoe adequate maatregelen te treffen.

2 METHODE

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de resultaten van de voorliggende rapportage tot stand zijn gekomen. Dit hoofdstuk dient tevens als onderbouwing van de conclusies. In het kort wordt weergegeven hoe de Flora- en Faunawetgeving in het project wordt geborgd.

2.2 Projectbeschrijving

Het project wordt beschreven aan de hand van de door de opdrachtgever verstrekte informatie. Hiertoe wordt de omvang en ligging van het projectgebied beschreven in relatie tot groenstructuren in de omgeving, wordt de bestaande situatie geschetst en worden de beoogde activiteiten omschreven.

2.3 Beoordeling beschermde natuurgebieden

Op basis van provinciale en lokale kaartendatabases wordt de ligging van natuurgebieden in de omgeving van het projectgebied inzichtelijk gemaakt. Het betreft gebieden in de Natuurbeschermingswet en in de Ecologische Hoofdstructuur. Indien dergelijke beschermde natuurgebieden binnen een straal van 3 km van het projectgebied gelegen zijn, wordt de wettelijke status beschreven en wordt beoordeeld of negatieve effecten op de gebieden uitgesloten kunnen worden.

2.4 Wettelijk kader Flora- en Faunawet

Voor een uitgebreide omschrijving van de wet- en regelgeving zie bijlage 1. In de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten aangewezen. Hierbij zijn soorten ingedeeld in 3 beschermingscategorieën (tabel 1, 2 en 3) en vormen vogels een aparte categorie. Aanvullend zijn de nesten van enkele vogels jaarrond beschermd.

De bescherming van soorten is met name gericht op populaties en verblijfplaatsen van individuen. Hierbij wordt het 'nee, tenzij'-principe gehanteerd. Handelingen in strijd met de verbodsbepalingen zijn per definitie verboden. Uitzonderingen voor overtreding van de verbodsbepalingen kunnen worden verleend middels vrijstellingen en ontheffingen. Tevens is de zorgplicht te allen tijde van kracht voor alle planten en dieren. Zie box 1 voor de relevante verbodsbepalingen bij ruimtelijke inrichting en ontwikkelingen.

Box 1. Relevante verbodsbepalingen bij ruimtelijke inrichting en ontwikkelingen

Art 2 (zorgplicht); verplichting om schadelijke handelingen achterwege te laten, zoveel als redelijkerwijs gevergd kan worden;
Art. 8: verbod op het beschadigen etc. van groeiplaatsen van beschermde planten;
Art. 9: verbod op het doden, verwonden, vangen, opsporen etc. van beschermde dieren;
Art. 11: verbod op het beschadigen, verstoren etc. van verblijfplaatsen van beschermde dieren;
Art. 12: verbod op het beschadigen, vernielen en uitnemen van eieren van beschermde dieren.

2.5 Aanwezigheid beschermde planten en dieren

Aan de hand van een veldbezoek, verspreidingsatlassen, overige naslagwerken en lokale waarnemingen wordt een lijst samengesteld van tabel 1, 2 en 3-soorten en vogels met jaarrond beschermde nesten welke in de omgeving van het projectgebied zijn waargenomen. Het veldbezoek is uitgevoerd op vrijdag 24 april 2015. Tijdens het veldbezoek was circa 16 graden Celsius en zonnig.

Voor deze soorten wordt op basis van het verkennend locatiebezoek de geschiktheid van biotopen in het projectgebied beoordeeld. In tabel 1 is een niet-limitatieve lijst van te beoordelen biotoopkenmerken weergegeven. Tijdens het locatiebezoek waargenomen beschermde soorten worden eveneens genoteerd.

Tabel 1. Beoordeling geschiktheid biotoop per soortgroep (niet limitatief)

Soortgroep	Biotoopkenmerken	Relevante biotoopfunctie
Planten	Vegetatiestructuur, bodemtype, vochtigheid, voedselrijkheid, begroeiing watergang, etc.	Standplaats
Vogels	Vegetatiestructuur, boomholten, holten onder dakpannen of in gebouwen, etc.	Vaste verblijfplaats of voortplantingslocatie c.q. nest
Reptielen en grondgebonden zoogdieren	Droge biotoop: vegetatiestructuur, bodemtype, vochtigheid, beschutting, etc.	Vaste verblijfplaats, migratieroute
Vleermuizen	Vegetatiestructuur, holten in bomen of in gebouwen, lijnvormige elementen, etc.	Vaste verblijfplaats, vliegroute, foerageergebied
Amfibieën	Vegetatiestructuur, begroeiing, doorzicht en uitklimbaarheid watergang, beschutting, etc.	Vaste verblijfplaats, migratieroute
Vissen	Vegetatiestructuur watergang en oevers, sliblaag, doorzicht, etc.	Vaste verblijfplaats
Overige soorten	Alle bovenstaande kenmerken, etc.	Vaste verblijfplaats

De beoordeling van de aanwezigheid van beschermde planten en dieren in het projectgebied resulteert in de vaststelling:

- Niet aanwezig c.q. afwezig; de soort is niet in de omgeving waargenomen of het projectgebied vormt geen geschikt biotoop voor soort welke in de omgeving waargenomen is; de beoordeling van de afwezigheid wordt uitsluitend in uitzonderingen behandeld; soorten welke op de inventarisatielijst zijn opgenomen en niet worden behandeld, worden per definitie beoordeeld als niet aanwezig c.q. afwezig;
- niet uit te sluiten; de soort is in de omgeving waargenomen of kan op basis van betrouwbare bronnen* verwacht worden en het projectgebied vormt geschikt biotoop voor verblijfplaatsen of andere functionele onderdelen van de leefomgeving van de soort;
- aanwezig: de soort is tijdens het locatiebezoek waargenomen of de soort is in het projectgebied waargenomen op basis van betrouwbare bronnen*.

*Betrouwbare bronnen zijn minder dan 3 jaar oude gegevens van overige ter zake kundigen en de NDFP.

2.6 Effectbeoordeling en toetsing

Voor de aanwezige beschermde soorten of beschermde soorten waarvan de aanwezigheid niet uitgesloten kan worden, worden de effecten van de voorgenomen handelingen beoordeeld en getoetst aan de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet en de zorgplicht.

De toetsing is gericht op aantasting en verstoring van individuen en hun functionele leefomgeving. De toetsing is afhankelijk van de kwetsbare periode waarin handelingen een effect kunnen hebben. Vervolgens wordt beoordeeld of aantasting van individuen en hun functionele leefomgeving een effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van de regionale of landelijke populatie. Zie tabel 2 voor een niet-limitatief toetsingskader per soortgroep.

Tabel 2. Toetsing handelingen per soortgroep (indicatief en niet limitatief)

Soortgroep	Vergraven/ Kiepeken/ Verwijderen Bovengrond	Dempen/ Vergraven/ Watergang	Slopen/ Renoveren/ Behouwing	Kappen/ Snoeien Bomen	Toetsing gericht op
Planten	X	X	X		Verlies standplaats
Vogels	X	X	X	X	Verlies of verstoring nest
Grondgebonden zoogdieren	X			X	Verlies of verstoring verblijfplaats
Vleermuizen	X	X	X	X	Verlies of verstoring verblijfplaats, vliegroute of foerageergebied
Amfibieën	X	X			Verlies of verstoring verblijfplaats
Reptielen	X				Verlies of verstoring verblijfplaats
Vissen		X			Verlies of verstoring verblijfplaats
Overige soorten	X	X			Verlies of verstoring verblijfplaats

X = toetsing van de handeling op overtreding van verbodsbepaling of de zorgplicht

Per soortgroep worden de handelingen getoetst aan de verbodsbepalingen en de zorgplicht. Per beschermingscategorie worden hierbij verschillende toetsingskaders gehanteerd (zie tabel 3).

Tabel 3. Toetsingskader per beschermingscategorie

Categorie	Toetsingskader
Tabel 1 (Algemene soorten)	Voor handelingen in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling geldt een vrijstelling voor overtreding van de verbodsbepalingen.
Tabel 2 (Overige soorten)	Voor handelingen in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling geldt een vrijstelling voor overtreding van de verbodsbepalingen, mits de handelingen uitgevoerd worden conform een goedgekeurde gedragscode. Indien het niet mogelijk is om conform een gedragscode te werken, dan dient ontheffing aangevraagd te worden.
Tabel 3 (Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB)	Effecten dienen te allen tijde voorkomen te worden. Indien effecten op soorten uit tabel 3 niet uitgesloten kunnen worden, dient de omvang van de mogelijke effecten inzichtelijk gemaakt te worden middels vervolgonderzoek.
Vogels	Verstoring of verwijdering van in gebruik zijnde nesten dient te allen tijde voorkomen te worden. Van ca. 15 vogelsoorten zijn de nesten jaarrond beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke nesten is een ontheffing van de Flora- en Faunawet noodzakelijk.
Alle planten en dieren	In het kader van de zorgplicht dienen schadelijke effecten zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden voorkomen te worden, beperkt te worden of ongedaan gemaakt te worden.

3 PROJECTGEBIED

3.1 Ligging

Het projectgebied is gelegen aan de Laan van Poot in Den Haag te Zuid-Holland. Zie figuur 1 voor de ligging en bijlage 2 voor de begrenzing van het projectgebied.

Figuur 1. Ligging projectgebied (rood=onderzoeksgebied Eco effectscan, blauw=te ontwikkelen gebied)

3.2 Bestaande situatie

Een weergave van de bestaande situatie is opgenomen in bijlage 2. Het projectgebied bestaat uit een scholencomplex en een sportcomplex met sportvelden. De gebouwen binnen het plangebied bestaan uit meerlaagse panden met veelal platte daken en gevelbetimmering. Aan de voorzijde van het plangebied (op de kop van het Oude Buizerdpad) staan een tweetal oude panden, welke momenteel in gebruik zijn als buitenschoolse opvang/peuterspeelzaal en montessorischool. Deze panden zijn gelegen buiten het te ontwikkelen gebied (met blauw aangegeven in figuur 1, maar binnen het onderzoeksgebied voor de eco-effectscan. Tussen de panden loop dwars door het plangebied een watergang met beschoeide oevers. Met name langs de watergang is struweel aanwezig en staan bomen. Aan de oostzijde van het plangebied staat een grote bomen groep met een speeltuin en gazon. Aan de noordzijde van het plangebied zijn sportvelden gelegen. Direct achter deze sportvelden begint het Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapenveld.

Het plangebied is gelegen in de Vogelwijk. Dit betreft een wijk met oudere, ruimere woningen en herenhuisen, doorkruist met groene lanen en watergangen (zie onderstaande foto's).

Figuur 2. Omgeving plangebied (Vogelwijk)

Op de volgende pagina is een gebiedsimpresie van het plangebied weergegeven. De foto's zijn genomen van het westen van het plangebied (schoolpand) naar het oosten (kinderspeelplaats). Vanwege de gaande sport- en speldag van de scholen op de sportvelden en bij de montessorischool, zijn deze niet op de foto gezet. Dit om de te voorkomen dat kinderen (herkenbaar) op foto's kwamen te staan.

Figuur 3. Foto impressie plangebied van west (boven) naar oost (beneden)

3.3 Beoogde situatie en activiteiten

De activiteitenomschrijving is opgesteld aan de hand van plattegronden, ontwerptekeningen en door de opdrachtgever verstrekte informatie.

De exacte plannen met betrekking tot de herinrichting zijn nog niet bekend, hoogstwaarschijnlijk zal het een combinatie tussen grondgebonden woningen en appartementen worden. Naar verwachting zal de nieuwbouw veel overeenkomsten vertonen met de huidige bebouwing in dit deel van de Vogelwijk. De plannen betreffen momenteel het gebied binnen de blauwe belijning in figuur 1. Omdat de plannen nog niet met zekerheid vastgesteld zijn, is deze eco-effectscan gebaseerd op een groter gebied; aangegeven met de rode belijning in figuur 1.

Omdat de plannen met betrekking tot de herinrichting nog niet bekend zijn, zal uitgegaan worden van een worst-case-scenario, waarbij de ecologische waarden van alle panden, groen en water in het plangebied vastgesteld worden. Deze activiteiten vormen de basis van de Eco-effectscan.

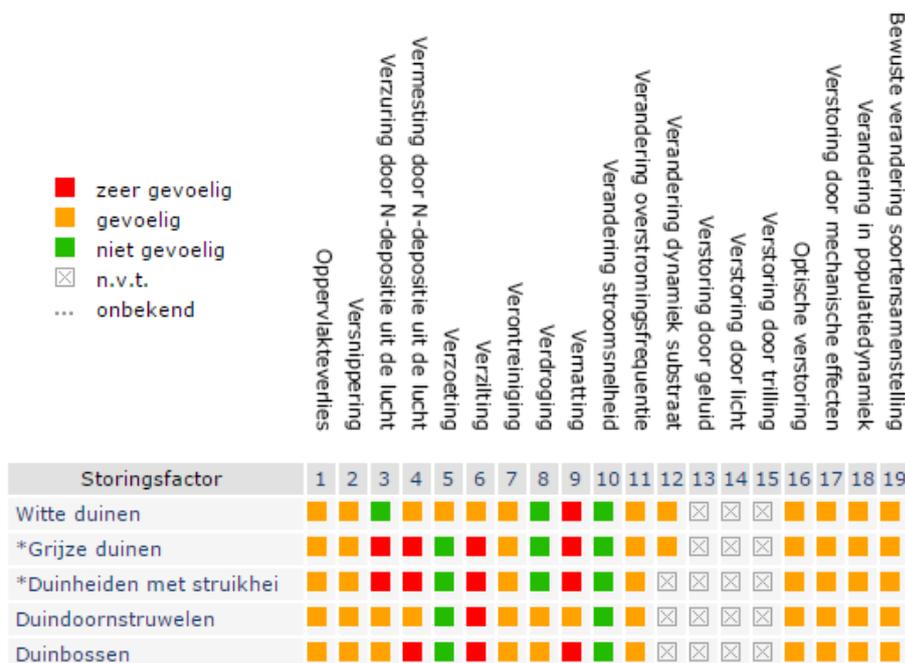
4 RESULTATEN

4.1 Natuurbeschermingswet en Ecologische Hoofdstructuur

4.1.1 Ligging plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden

Het projectgebied grenst vrijwel het Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapenveld (zie Bijlage 3). Ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van Natura-2000 gebieden kunnen mogelijk een indirect effect hebben op beschermde gebieden (externe werking). Het Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapendal is gevoelig voor verschillende aspecten van verstoring. In figuur 4 zijn deze gevoeligheden en de mate van gevoeligheid weergegeven.

De nieuwe inrichting van het projectgebied is nog niet bekend. Hierom is het niet mogelijk om significant negatieve effecten op voorhand uit te sluiten.

Figuur 4: Gevoeligheid Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapendal (bron: RVO.nl)

Westduinpark en Wapendal is met name gevoelig voor een verandering van stikstof depositie (N-depositie), verzilting en vernatting. Verzilting en vernatting zullen door woningbouw niet plaatsvinden. Er worden door de plannen geen wijziging in het grondwater verwacht. Wel kan door plaatsen/vervangen van CV-ketels en ander gebruik een wijziging in stikstofdepositie plaatsvinden. Indien hoogbouw plaats gaat vinden kan ook optische verstoring een issue zijn.

Vanwege de verlichte sportvelden en het huidige gebruik van de panden (scholencomplex) worden overige effecten onwaarschijnlijk geacht.

Een toename van stikstof depositie kan veroorzaakt worden door een verandering in uitstoot van NOx door CV-ketels. Indien het aantal woningen, het type cv ketels, de vollast uren en de huidige uitstoot door het scholencomplex bekend zijn, kan dit met een speciaal ontwikkeld computermodel (Aerius) berekend worden.

4.1.2 Ligging plangebied ten opzichte van EHS

Het Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapenveld maakt tevens deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Vanwege de tussenliggende sportvelden en de geplande werkzaamheden (scholencomplex vervangen door woningen) worden effecten van de werkzaamheden op de EHS uitgesloten.

4.1.3 Toetsing

Omdat de definitieve plannen voor de herontwikkeling nog niet bekend zijn, is het niet mogelijk om significant negatieve effecten uit te sluiten. Met name de uitstoot van stikstof en optische verstoring zijn hierbij van belang.

Vanwege de ligging van het projectgebied en de aard van de ingreep worden effecten op de nabijgelegen EHS niet verwacht.

4.2 Vaatplanten

4.2.1 Aanwezige soorten

Tijdens het veldbezoek zijn algemeen voorkomende planten en heesters als madelief, paardenbloem en liguster aangetroffen. Een deel van het groen betreft aangelegd goed onderhouden plantsoen en een deel bestaat uit de groenstrook langs de watergang en in het park. Er zijn geen beschermde planten waargenomen. Op basis van de waarnemingen wordt geconstateerd dat de bodem verstoord en voedselrijk is. Dit is geen geschikte bodem voor beschermde plantensoorten.

4.2.2 Toetsing

Beschermde planten kunnen worden uitgesloten en er is geen sprake van een nadere toetsing aan de Flora- en faunawet met betrekking tot beschermde planten.

4.3 Vogels

4.3.1 Aanwezige soorten

In het projectgebied zijn algemeen voorkomende vogels aanwezig. De aanwezigheid van nesten van algemene broedvogels zoals merel, koolmees en kauw zijn met zekerheid aanwezig in de bomen en opgaande beplanting.

Tijdens het veldbezoek zijn geen vogels waargenomen met jaarrond beschermde nesten of nesten die geschikt zijn voor jaarrond beschermde vogels. Hier is wel expliciet op gelet. Het plangebied is er met zijn hoge bomen en ligging aan de rand van een natuurgebied wel geschikt voor. Op basis van het veldbezoek kan gesteld worden dat in het plangebied momenteel geen nesten van jaarrond beschermde vogels aanwezig zijn. Indien bomenkap na 2015 plaatsvindt dient dit wel ruim voor de uitvoering van de kap nogmaals gecontroleerd te worden.

Het projectgebied vormt geen geschikt broedbiotoop voor gierzwaluwen of huismussen, vanwege het ontbreken van bebouwing met geschikt daken. De platte daken vormen geen geschikte verblijfsplaatsen en/of hebben geen geschikte invliegopeningen voor deze gebouw bewonende vogels.

4.3.2 Toetsing

Met het uitvoeren van werkzaamheden in het projectgebied tijdens de broedperiode (grootweg maart t/m juli) kunnen nesten van algemene broedvogels verstoord worden of verloren gaan. Nesten van algemene broedvogels zijn beschermd tijdens het broeden en mogen tijdens de broedperiode niet verstoord of verwijderd worden. Jaarrond beschermde vogelnesten kunnen worden uitgesloten.

Momenteel zijn in het plangebied geen nesten van jaarrond beschermde vogels aanwezig in de bomen. Echter zijn de hoge bomen in het plangebied wel geschikt voor deze vogels. Voor het broedseizoen 2015 wordt de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten uitgesloten. Indien de bomen pas op langere termijn (2016 of later) gekapt worden dient opnieuw controle uitgevoerd te worden.

4.4 Grondgebonden zoogdieren

4.4.1 Aanwezige soorten

In het projectgebied kan de aanwezigheid van algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren van tabel 1 niet uitgesloten worden, vanwege de aanwezigheid van onverharde delen. Het betreft hoofzakelijk muizen, egel en mol.

Vanwege de drukte, spelende kinderen, steile beschoeide oevers en aanwezigheid van honden wordt de aanwezigheid van verblijfsplaatsen van beschermde grondgebonden zoogdieren uitgesloten.

4.4.2 *Toetsing*

Met het verwijderen van het aanwezige groen en het vergraven van grond kunnen verblijfplaatsen van tabel 1-soorten verloren gaan en kunnen dieren gedood worden. Voor het verwijderen van verblijfplaatsen en het verwonden van tabel 1-soorten geldt een vrijstelling in het kader van de Flora- en faunawet. De zorgplicht blijft echter wel van toepassing.

4.5 **Vleermuizen**

4.5.1 *Aanwezige soorten*

De panden binnen het projectgebied zijn geschikt voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Dit betreft zowel de Hogeschool, als de panden van het sportcomplex als de Montessorischool en buitenschoolse opvang/peuterspeelzaal. De panden hebben geschikte spouwmuren en beschikken over betimmering met kieren en spleten die geschikt zijn. Binnen het plangebied staan meerdere oudere bomen met loszittend schors, spleten en kieren waar boom bewonende vleermuizen gebruik van kunnen maken.

De watergang biedt een zeer geschikte vliegroute en foerageergebied en ook de speelplaats en het openbaar groen aan de oostzijde van het plangebied zijn zeer geschikt als foerageerlocatie. Vleermuizen en hun functionele leefomgeving zijn strikt beschermd conform de Flora- en faunawet. Voor verstoring van verblijfplaatsen en essentiële foerageergebieden en vliegroutes is ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Het voorkomen van vleermuizen in het plangebied kan niet uitgesloten worden. Nader onderzoek naar verblijfplaatsen en het gebruik van het plangebied door vleermuizen is noodzakelijk.

4.5.2 *Toetsing*

Nader onderzoek naar verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen is noodzakelijk. Vleermuizen beschikken over een netwerk van verschillende vaste verblijfplaatsen, waartussen ze gedurende het jaar verschillende keren verhuizen. Deze verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd.

Om dit netwerk in beeld te krijgen is onderzoek in zowel het voorjaar als het najaar noodzakelijk. Conform het *Vleermuis Protocol 2013* bestaat vleermuisonderzoek hierom uit een tweetal veldbezoeken in de periode half mei tot half juli en een tweetal veldbezoeken in de periode augustus-september. Dit volledige onderzoek is noodzakelijk om ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te kunnen vragen.

4.6 **Amfibieën en reptielen**

4.6.1 *Aanwezige soorten*

Vanwege aanwezigheid van onverharde delen in het projectgebied kan de aanwezigheid van algemeen voorkomende amfibieën van tabel 1, zoals de bruine kikker en gewone pad, niet uitgesloten worden.

Vanwege de steile en beschoeide oevers en de aanwezigheid van honden en spelende kinderen worden strikt beschermde soorten als de rugstreeppad niet verwacht.

4.6.2 *Toetsing*

Met het afgraven en verwijderen van onverharde delen kunnen verblijfplaatsen van tabel 1-soorten verloren gaan en kunnen dieren gedood worden. Voor het verwijderen van verblijfplaatsen en het verwonden van tabel 1-soorten is geen ontheffing van de Flora- en faunawet nodig, maar de zorgplicht is wel van toepassing.

4.7 **Vissen**

4.7.1 *Aanwezige soorten*

Het plangebied ligt in het verspreidingsgebied van beschermde vissoorten als de kleine modderkruiper en de bittervoorn. Nader onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk. Indien bittervoorn of de zwanenmossel (waar de bittervoorn mee in symbiose leeft) aangetroffen wordt is voor werkzaamheden aan de watergang een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Indien de kleine modderkruiper in de watergang voorkomt is ontheffing niet noodzakelijk, maar dient er conform een goedgekeurde gedragscode Flora- en fauna gewerkt te worden.

4.7.2 *Toetsing*

Indien werkzaamheden aan de watergangen gaan plaatsvinden is nader onderzoek naar het voorkomen van beschermde vissoorten noodzakelijk.

4.8 Overige beschermde soorten

4.8.1 *Aanwezige soorten*

De aanwezigheid van overige beschermde soorten wordt uitgesloten, vanwege het ontbreken van geschikt biotoop. Een nadere toetsing is derhalve niet van toepassing voor overige beschermde soorten.

4.8.2 *Toetsing*

Overige beschermde soorten worden niet verwacht en er is geen sprake van een nader toetsing aan de Flora- en faunawet met betrekking tot overige beschermde soorten.

5 CONCLUSIE EN MAATREGELEN

5.1 Beschermde natuurgebieden

Omdat de definitieve plannen voor de herontwikkeling nog niet bekend zijn, is het niet mogelijk om significant negatieve effecten uit te sluiten. Het naastgelegen Natura 2000-gebied Westduinpark en Wapendal is met name gevoelig voor een wijziging in uitstoot van stikstof depositie. Indien de uiteindelijke plannen bekend zijn kan deze berend worden met behulp van het Aerius model. Aanbevolen wordt om bij de herinrichting gebruik te maken van CV-ketels met een zo laag mogelijk uitstoot van NOx. Indien er hoogbouw plaats vindt op de locatie kan ook optische verstoring plaats vinden.

Vanwege de ligging buiten de begrenzing van de EHS worden effecten van de geplande ontwikkelingen op de EHS uitgesloten.

5.2 Beschermde soorten

Op basis van een locatiebezoek en een literatuurstudie is geïnventariseerd welke beschermde soorten er in het projectgebied aanwezig kunnen zijn. Aan de hand van de projectbeschrijving is getoetst of het project in strijd is met de Flora- en faunawet. De conclusie van de toetsing worden hieronder weergegeven.

De onderstaande tabel geeft een beknopte weergave van de effecten van het project op beschermde soorten volgens de Flora- en faunawet of Habitatrichtlijn.

Tabel 4. Resultaten beschermde soorten

Soort	Wet*	Aanwezig	Effecten op functionaliteit
Vaatplanten			
Niet aanwezig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vogels			
Algemene inheemse vogels	FF3	Aanwezig	Mogelijk verlies en verstoring broedlocaties
Zoogdieren			
Algemene grondgebonden zoogdieren	FF1	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring verblijfplaatsen
Vleermuizen	FF3, HRIV	Potentieel	Mogelijk verstoring foerageergebied
Amfibieën			
Algemene amfibieën	FF1	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring verblijfplaatsen
Vissen			
Kleine modderkruiper	FF2	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring verblijfplaatsen
Bittervoorn	FF3	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring verblijfplaatsen
Overige soorten			
Niet aanwezig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

* FF = Flora- en faunawet, tabel 1 t/m 3, categorie 1 t/m 5, HR = Habitatrichtlijn, Bijlage IV

5.3 Maatregelen

Per (potentieel) aanwezige beschermde soortgroep wordt de vervolprocedure aangegeven.

5.3.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen en functioneel leefgebied van vleermuizen in het plangebied kunnen niet uitgesloten worden. Zowel de panden als de bomen bieden geschikte locaties voor verblijfsplaatsen. Nader onderzoek is noodzakelijk. Indien verblijfsplaatsen in het plangebied aanwezig zijn is ontheffing voor verstoring van vleermuizen noodzakelijk.

Conform het *Vleermuis Protocol 2013* bestaat vleermuisonderzoek uit een tweetal veldbezoeken in de periode half mei tot half juli en een tweetal veldbezoeken in de periode augustus-september. Dit volledige onderzoek is noodzakelijk om ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te kunnen vragen.

5.3.2 *Vogels*

Momenteel zijn in het plangebied geen nesten van jaarrond beschermde vogels aanwezig in de bomen. Echter zijn de hoge bomen in het plangebied wel geschikt voor deze vogels. Voor het broedseizoen 2015 wordt de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten uitgesloten. Indien de bomen op langere termijn (2016 of later) gekapt worden dient opnieuw controle uitgevoerd te worden.

De nesten van vogels in het projectgebied zijn beschermd tijdens het broeden. Om verstoring van broedvogels te voorkomen, wordt geadviseerd de werkzaamheden buiten het broedseizoen (grofweg van 15 maart t/m 15 juli) uit te voeren.

Indien de werkzaamheden in de periode maart t/m juli worden uitgevoerd, dient de aanwezigheid van vogelnesten voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd te worden. Indien vogelnesten aangetroffen worden, dienen de werkzaamheden nabij het nest uitgesteld te worden totdat de jongen uitgevlogen zijn of dient een verstoringvrije zone rond het nest opgesteld te worden.

Ter voorkoming van broedgevallen in het projectgebied, wordt geadviseerd het aanwezige groen in het projectgebied buiten het broedseizoen te verwijderen.

5.3.3 *Vissen*

De watergang maakt mogelijk deel uit van leefgebied van de beschermde kleine modderkruiper en bittervoorn. Indien werkzaamheden aan de watergangen gaan plaatsvinden is nader onderzoek naar het voorkomen van beschermde vissoorten noodzakelijk.

Indien bittervoorn of de zwanenmossel aangetroffen wordt is voor werkzaamheden aan de watergang een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Indien de kleine modderkruiper in de watergang voorkomt is ontheffing niet noodzakelijk, maar dient er conform een goedgekeurde gedragscode Flora- en fauna gewerkt te worden.

5.3.4 *Algemeen voorkomende dieren van tabel 1*

Voor het verwijderen van verblijfplaatsen en het verwonden van de potentieel aanwezige tabel 1-soorten geldt een vrijstelling. In het kader van Zorgplicht wordt geadviseerd om een vluchtweg voor dieren te allen te behouden bij het uitvoeren van de werkzaamheden.

6 REFERENTIES

Algemene natuur- en beleidsinformatie

1. *'Flora- en faunawet'*, Ministerie van LNV, Den Haag, 2002.
2. *'Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet'*, Staatscourant, Den Haag, 2 februari 2005.
3. *'Natuurbeschermingswet 1998'*, Ministerie van LNV, 1 oktober 2005.
4. *'Handreiking Flora- en faunawet'*, W.R.M. van Heusden & S.J. Vreugdenhil, Dienst landelijk gebied, oktober 2008.
5. *'Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998'*, ministerie van LNV, www.minlnv.nl.
6. *'Handreiking Bestemmingsplan en Natuurwetgeving'*, Directie Natuur, Ministerie van LNV, www.minlnv.nl.
7. *'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet'*, Dienst Regelingen, Ministerie van LNV, augustus 2009.
8. *'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep'*, Dienst Regelingen, Den Haag, september 2009.

Algemene verspreidingsgegevens en verspreidingsatlassen

9. *'Protocol vleermuizen'*, Vakberaad vleermuizen, Netwerk Groene Bureaus, 24 januari 2012.
10. www.waarneming.nl
11. www.ravon.nl
12. *'Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008'*, K. Mostert en J. Willemsen, Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, Delft, december 2008.
13. www.zoogdiervereniging.nl
14. www.sovon.nl
15. www.anemoon.nl

Locatie specifieke informatie en internetpagina's

16. Waarneming Aqua-Terra Nova tijdens het locatiebezoek ten behoeve van deze Eco-effectscan.
17. *'Gedragscode Flora- en Faunawet, Ruimtelijke ontwikkeling & inrichting'*, Stadswerk, augustus 2010.
18. www.pzh.nl: informatie over de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur
19. <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/default.aspx?main=gebieden>

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER

Natuurbeschermingswet 1998

De natuurbeschermingswet 1998 heeft als doel het beschermen en in stand houden van bijzondere gebieden in Nederland. Hierin kan onderscheid worden gemaakt in Beschermd Natuurmonumenten en Natura2000-gebieden (zie box). Beschermd Natuurmonumenten omvatten zowel particuliere als staatseigendommen.

Handelingen binnen de beschermde gebieden worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Handelingen of activiteiten binnen én buiten beschermde natuurgebieden die schadelijk kunnen zijn voor de doelstellingen van het gebied zijn verboden, tenzij de minister van EL&I of de provincie een vergunning heeft verleend. Hierbij wordt het 'Nee, tenzij' principe gebruikt en dient rekening gehouden te worden met invloeden van buiten het beschermde natuurgebied, de zogeheten 'externe werking'. Aanvullend dient rekening gehouden te worden met de cumulatie van effecten in relatie tot andere projecten of plannen.

Ecologische Hoofdstructuur

In de EHS worden natuurgebieden onderling tot een samenhangend netwerk verbonden, o.a. via ecologische verbindingzones. Dit netwerk bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten en natuurontwikkelingsgebieden;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer;
- robuuste verbindingen en grote wateren.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is in het Natuurbeleidsplan geïntroduceerd en het beleid is in de Nota Ruimte overgenomen. De juridische doorwerking van het rijksbeleid van de EHS wordt in de AMvB Ruimte, als onderdeel van de Wet Ruimtelijke Ordening, geborgd. De Provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing, begrenzing en de doelstelling van de EHS-gebieden in een verordening, in veel gevallen een natuurbeheerplan. De provinciale verordening bevat tevens regels voor bestemmingsplannen in de EHS. Dit betreft, conform de Spelregels EHS, een regeling over compensatie die er ten minste voor moet zorgen dat er geen netto verlies aan oppervlakte, samenhang of kwaliteit van de Ecologische Hoofdstructuur optreedt en dat compensatie op de juiste wijze plaatsvindt. Tot slot zorgt de provinciale verordening ervoor dat de gemeente dit in de toelichting van het bestemmingsplan verantwoordt.

Voor de EHS geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe activiteiten die de wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur significant aantasten zijn verboden, tenzij sprake is van groot openbaar belang, er geen andere mogelijkheden voor realisatie zijn en de negatieve gevolgen beperkt en gecompenseerd worden."

Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. Ingevolge het 'nee, tenzij principe' zijn handelingen in strijd met de Flora- en Faunawet per definitie verboden. De verboden handelingen zijn opgenomen in de verbodsbepalingen:

- Art. 8: verbod op het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Art. 9: verbod op het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daartoe opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Art. 10: verbod op het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
- Art. 11: verbod op het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren.
- Art. 12: verbod op het beschadigen, vernielen en uitnemen van eieren van beschermde dieren.
- Art. 13: verbod op planten of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, of onder zich te hebben.

Aanvullend is in de Flora- en faunawet een zorgplicht opgenomen (artikel 2 Flora- en Faunawet). Uit de zorgplicht volgt dat een ieder die redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelingen achterwege te laten, dan wel alle maatregelen te treffen die redelijkerwijs van hem geveerd kunnen worden om de gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken.

Ontheffing Flora- en faunawet (artikel 75)

Voor overtreding van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kan ontheffing aangevraagd worden. Voorwaarde voor het verkrijgen van een ontheffing is dat het project geen negatief effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten én mits het project een bij wet genoemd belang dient. Voor soorten die aangewezen zijn in de Vogel- of Habitatrichtlijnen dient het project aanvullende belangen te dienen. De beschermde soorten zijn in drie tabellen met verschillende beschermingsniveaus opgenomen. Vogels vallen buiten deze indeling en worden in de volgende paragraaf besproken. Voor algemeen voorkomende soorten (tabel 1) geldt o.a. voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling, waardoor een ontheffing niet nodig is. Voor schaarse soorten (tabel 2) is een ontheffing niet nodig, mits gebruik gemaakt wordt van een gedragscode. Voor strikt beschermde soorten (tabel 3) zal bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing nodig zijn. Voor alle inheemse soorten geldt daarnaast de algemene Zorgplicht, waarin gesteld wordt dat schade aan alle planten en dieren, zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden, voorkomen dient te worden.

Vogels

Van alle inheemse vogelsoorten zijn de nesten gedurende het broeden beschermd. De meeste vogels broeden in de periode 15 maart t/m 15 juli. Voor het verstoren van broedende vogels wordt in principe geen ontheffing verleend, omdat de verstoring eenvoudig voorkomen kan worden door de activiteiten buiten het broedseizoen uit te voeren. Van ca. 15 vogelsoorten zijn de nesten jaarrond beschermd. Deze vogelsoorten zijn in vier categorieën ingedeeld⁽⁸⁾:

- Cat 1 betreft vogelsoorten die het nest jaarrond gebruiken als vaste verblijfplaats,
- Cat 2 betreft koloniebroeders die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop,
- Cat 3 betreft overige vogelsoorten die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop,
- Cat 4 betreft vogelsoorten die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn om een nest te bouwen.

Tot slot zijn de nesten van enkele vogelsoorten (uit Cat 5) alleen jaarrond beschermd indien zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen, bijvoorbeeld als in de omgeving van een projectgebied geen of onvoldoende alternatieve geschikte nestplaatsen aangeboden worden.

Voor beschadiging of vernietiging van jaarrond beschermde vogelnesten (art. 11) kan alleen ontheffing worden verleend, indien het project een belang uit de Vogelrichtlijn dient.

Gedragscode

In een gedragscode is beschreven hoe tijdens de uitvoering van werkzaamheden de schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum wordt beperkt. De gedragscode moet aangeven hoe er in de praktijk "zorgvuldig wordt gehandeld". De gedragscode kan zelf worden opgesteld en ter goedkeuring worden voorgelegd aan de minister van EL&I. Indien men aantoonbaar werkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geldt voor bepaalde activiteiten in het leefgebied van soorten van tabel 2 een vrijstelling. Voor bestendig beheer en onderhoudswerkzaamheden in natuurbeheer, landbouw of bosbouw geldt de gedragscode ook voor soorten uit tabel 3, met uitzondering van de soorten die ook onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn vallen.

